

**Приобщаване или как
да конструираме
самолет докато
летим**

проф. Давид Родригес

Национален съветник по образование
Президент на Националното сдружение на
учителите в специалното образование

„Времената – те се менят...“

- Концепция за личността: **от** „лична трагедия“ **до** независим живот, самоопределяне (самопредставяне).
- Концепция за увреждането: **от** индивидуално **до** взаимодействие между функциите на тялото и променливите на средата (СЗО, 2006 г.)
- Концепция за овластяването: **от** фокус върху отделното лице **до** „благоприятстваща среда“
- Модел: **от** медицински модел „диагноза – рецепта“ **до** социален модел (развитието като функция на физическите култури, ценности и практики).

Приобщаването: изясняване на концепциите...

- Приобщаването е неразделна част от висококачествените образователни системи.
- Приобщаването не е пречка за високи постижения, а по-скоро допълващ фактор за качество. **„Да не изоставяме нито едно дете“**
- Затова: качество = високи постижения + приобщаване.

Приобщаването: изясняване на концепциите...

- Международната опция за приобщаващи образователни системи:
- Международни организации (ЮНЕСКО, ОИСР, ООН, Организация на ибероамериканските държави за образование, наука и култура – ОЕИ и т.н.)
- Национални и секторни политики

Три международни документа...

- Декларацията от Инчон (ЮНЕСКО, 2015 г.)
- „Приобщаването и справедливостта във и чрез образованието са крайъгълен камък в дневния ред на трансформиращото образование и затова ние се ангажираме да се противопоставим на всички форми на изключване и маргинализация, несъответствия и неравенства при достъпа, участието и резултатите от ученето. **Нито една образователна цел не би трябвало да бъде считана за постигната, ако не е постигната от всички.** Затова се ангажираме да направим необходимите промени в образователните политики и да насочим усилията си към най-необлагодетелстваните, особено тези с увреждания, за да гарантираме, че никой не е изоставен.“

Три международни документа...

„Ръководство за осигуряване на приобщаване и равнопоставеност в образованието“ (ЮНЕСКО, 2017 г.)

„Основното послание е просто: всеки учащ е важен - и то еднакво важен.
Когато обаче се опитаме да приложим това послание на практика, се появяват трудности. Прилагането му вероятно ще наложи промени в мисленето и практиката на всяко ниво в образователната система – от учителите и тези, които предоставят пряк образователен опит, до отговорните за националната политика“.

Три международни документа...

„Справедливост и качество в образованието. Подпомагане на учениците и училищата в неравностойно положение“ (ОИСР, 2012 г.)

„(...) **доказателствата са убедителни: инвестициите в справедливост в образованието се изплащат.** Най-ефективните образователни системи в страните от ОИСР са тези, които съчетават високо качество и справедливост. При тях мнозинството от учениците могат да постигнат високи нива на умения и знания, които зависят от способностите и инициативността им, а не от социално-икономическото им положение“.

**Приобщаването:
изясняване на
концепциите...**

А) Процес

Б) Премахване на
барьерите пред ученето

В) Присъствие, участие
и успех

Г) „По-специално“ за
учениците в риск
(ЮНЕСКО, 2008 г.)

Приобщаването: изясняване на концепциите...

- Набор от процедури, благоприятстващи **определянето на инструменти** (символични, комуникационни, релационни...), които позволяват **принадлежност и чувство за принадлежност** на лицето към определена общност, независимо от ситуацията или положението му. (Родригес, 2018 г.)

Приобщаването и човешкото развитие

„Екология на справедливостта“

Опитът и резултатите на учениците могат да бъдат разбрани само ако се вземе предвид различният контекст и социални структури, които участват в образованието (Айнскоу, 2016 г.)

Приобщаването: критерий за качество...

- Понятието за приобщаване не важи само по отношение на децата: контактът с богати, разнородни и динамични среди е изключително важен за всички хора през целия им живот и особено по време на обучение.
- Имитацията – толкова красноречиво изследвана от Ж. Пиаже и Виготски („Чрез другите се превръщаме в себе си“) – е съществен фактор в човешкото развитие и **е част от приобщаващата среда.**

Приобщаването: критерий за качество...

- Невропластиката (Прехтел, 1980 г.) е свойство на централната нервна система, при което богатството на средата и опита са определящи за организацията на церебралната архитектура (епигенетична модулация на невралните структури) и **съществуват в приобщаващата среда.**

Приобщаването: критерий за качество...

- Познаването и взаимодействието с начини на учене, които са различни от нашите, е фактор в ученето и затвърждава собствения ни процес на учене, а също така присъства в приобщаващата среда.

Уилям Гласер

Пирамидата на ученето

Приобщаването: критерий за качество...

- Образованието и ученето не се случват във вакуум, а в социален контекст (възприятие, внимание, памет, език, игра) (Виготски, 1930 г.) и в контекст на емоции и привързаност („Грешката на Декарт“, А. Дамазио, 1999 г.)
- Потапянето в динамичен социален контекст, ценности, емоции и чувства е от основно значение за създаване на **емоционални мрежи и солидарност, ценностите на братството и хуманизма, които присъстват в приобщаващата среда.**

Дилеми на приобщаването

1. Може ли приобщаването да съществува редом с различни структури, услуги, „специални“ програми?

Вероятно да... но приобщаването е насочено повече към „адаптиране“ и „адекватност“, отколкото към „специални“ структури.

Дилеми на приобщаването

2. Дали приобщаването е бъдещият неизбежен път на образованието?

Приобщаването като противоречива и конфликтна област, където се срещат понятията за меритокрация и „отделно образование“

Дилеми на приобщаването

3. Съвършен, координиран и ясен процес ли е приобщаването?

Почти никога не е такъв! Възприемането на образованието като процес, който трябва да е съвършен (синхронен, обезпечен и успешен), не подтиква към действие и често даже е оправдание за парализа.

**Да строиш
самолет...**

1. Модели на гъвкавост и деференциация в програмите

Справка: Брунър – мотивация,
структура, последователност,
резултати от знанието,
репрезентация / символизация

Справка: „Универсален дизайн
за учене“

**Да строиш
самолет...**

2. Навременна и компетентна помощ:

- а) универсални мерки
- б) избирателни мерки
- в) допълнителни мерки

**Да строиш
самолет...**

3. Разработване на публични политики

Изграждането на приобщаващо образование е дълбоко свързано с развитието на обществените училища.

Да строиш самолет...

Да строиш самолет по време на полета му означава, че:

А) не можем да очакваме самолета да спре, за да го построим в „идеалните условия“...

Б) трябва да намерим хората там, където са, а не където смятаме, че трябва да бъдат

В) трябва да открием и използваме наличните средства, които вършат работа

Г) трябва да приемем дързостта и оптимизма на полета като проект, който ще ни отведе до дестинацията.

В заключение...

**„Бъди промяната,
която искаш да
видиш в света!“**

М. Ганди